

Reptes i riscos de la gestió comunitària

Published by [Anna Subirats Ribas](#) [1] on 30/10/2015 - 10:56 | Last modification: 12/06/2026 - 08:21

INTERACCIÓ 15

[Anna Subirats](#) [2] i [Oriol Barba](#) [3]

En els últims anys, Catalunya i en concret Barcelona ha viscut l'expansió de grups de consum, bancs del temps, horts urbans, centres de gestió comunitària, cooperatives de treball, grups de criança compartida, etc. Aquests espais s'han definit de diferents maneres: [comuns urbans](#)[1], espais d'[innovació social](#) [4][2] i propostes d'[economia social i solidària](#)[3]. Tot i no considerar-se nous quant a formes i pràctiques, s'han analitzat com a models emergents en el context actual de crisi econòmica i democràtica. Les esmentades experiències funcionen com a laboratoris que generen el que podríem definir com a marcs alternatius de democràcia urbana on la ciutadania participa directament en la producció d'espais, recursos i polítiques.

Aquest univers d'iniciatives, que engloben àmbits molt diversos (educació, sanitat, consum, infraestructures, etc.) els podem anomenar "espais de gestió comunitària". De tots els que existeixen, l'àmbit cultural n'és un dels més fructífers. Durant els darrers mesos ens hem centrat en analitzar la gestió comunitària en equipaments de barri[4] a Barcelona, tot intentant categoritzar les diferents experiències, posant en relació pràctiques diàries de centres socials, ateneus, casals i centres cívics, i identificant lògiques, tensions i perspectives de futur. Les reflexions que segueixen són fruit d'aquest treball.

Un dels temes centrals en l'estudi de la gestió comunitària en el context de democràcia local europea és la relació que s'estableix entre els grups comunitaris, l'administració pública i les dinàmiques pròpies del mercat. D'una banda, aquest tipus de gestió ofereix solucions a demandes que no reben resposta ni per part de l'administració ni del mercat. En aquesta línia, ofereix la possibilitat de generar formes alternatives de consum, interacció social i participació política. Cal tenir en compte, però, que la gestió comunitària també presenta riscos. I aquests s'han fet més evidents en els darrers anys, quan polítics conservadors com el britànic David Cameron han començat a promoure la idea de 'Big Society': apoderar les comunitats locals i promoure la cultura del 'voluntariat', reduint així el pes i les responsabilitats dels poders públics.

En un context com l'actual, de creixent promoció de l'economia creativa i la societat del coneixement com a mecanisme de màrqueting urbà i de retallades constants de l'Estat del Benestar, és fa més necessari que mai problematitzar les pràctiques de traspàs de "poder" des de l'estat a la ciutadania a través d'agents culturals urbans i pràctiques d'innovació social. Des de la publicació del famós text de Richard Florida[5] que deia que "el futur és per les ciutats on la *classe creativa* s'hi senti com a casa", els espais locals comunitaris tenen el risc d'actuar com a vies per abandonar les responsabilitats públiques de redistribució del benestar i per promoure, en canvi, el desenvolupament econòmic de les ciutats per a l'enriquiment del sector privat.

A Catalunya tenim exemples concrets de promoció de la "ciutat creativa i del coneixement" des de l'òptica mercantilista: el 22@, BCN Smart City, el pla Barcelona Innova, entre d'altres. En un altre pla, existeixen exemples on els ajuntaments promouen directament la reapropiació de l'espai urbà i/o equipaments per part

d'entitats ciutadanes. Alguns exemple de Barcelona són el Pla BUIITS, i més recentment la promoció de gestió ciutadana a alguns equipaments com és la Vila Urània al barri del Farró. Tot i l'aparent èxit del Pla BUIITS, una proposta atrevida però també molt controlada per l'Administració (vegeu l'article de [Marc Martí-Costa](#) [5][6]), no podem oblidar que cinc dels dinou concursos de solars per cedir van quedar deserts. I que, com a mínim, una de les experiències va fer fallida al cap de poc temps a causa de la falta de recursos. Cal destacar també la voluntat dels ajuntaments de distingir entre experiències "bones" i "dolentes", com la situació que es va donar al barri de Sants en el qual, mentre es desallotjava Can Vies, es promovia activament la gestió comunitària a Can Batlló.

En el context del govern local, què es pot fer per poder desenvolupar la gestió comunitària i a l'hora evitar els riscos que suposa que hi hagi persones que desinteressadament i per compromís amb l'entorn gestionin recursos i serveis públics? Quin ha de ser el paper de l'administració davant d'aquests nous tipus de governança urbana? Quin és el paper del grup promotor o entitat gestora? Per nosaltres, un dels requisits imprescindibles és evitar la promoció directa i jeràrquica de la gestió comunitària des de l'Administració pública per mantenir, al llarg de tot el procés i per part del grup gestor, una actitud de protagonisme i autonomia propi de l'activisme social. Sense aquests prerequisits, existeix el risc que aquests processos s'aprofitin des del model de ciutat neoliberal pel seu baix cost – polític i econòmic-, i els seus beneficis en tant que productors de cultura i imatges de modernitat, tolerància, innovació social i, en definitiva, de legitimitat política.

Per aquest motiu, la gestió comunitària hauria de sortir sempre de la pròpia comunitat, evitant la seva promoció directa per part de l'Ajuntament. La comunitat o grup gestor, com a subjecte polític, està molt vinculat a contextos determinats i arrelat a territoris concrets. Hi ha barris més benestants que altres, barris amb dinàmiques més perifèriques, barris amb poblacions més estables i per tant, amb més facilitat de generar teixits socials sòlids i barris amb poblacions més de pas. Davant d'aquesta diversitat, entenem que no existeixen models estrictament replicables i que és millor evitar processos directament des de dalt que inevitablement tendeixen a ser homogeneïtzadors i indiferenciats. En contra d'això, els poders públics s'haurien de centrar en generar les condicions d'entorn (evitar altes pressions urbanístiques i especulatives en contextos determinats que dificultin la creació de comunitats sòlides, disminuir la desigualtat de renda a la ciutat, desincentivar la segregació social i afavorir i habilitar espais de trobada locals) per tal de que aquests processos emergeixin i/o es consolidin per ells mateixos.

D'altra banda, en la mateixa línia que plantegen Helena Ojeda i Xavier Urbano[7], la gestió comunitària s'ha de basar en un procés de mobilització social permanent, tot substituint el concepte de 'voluntariat' pel de 'compromís militant'. Els tipus d'actors que gestionen les infraestructures o serveis culturals són molt variats i van des de moviments veïnals més tradicionals a nous activismes urbans, que tal i com els defineix Andrés Walliser[8], acostumen a estar vinculats a persones molt formades que utilitzen la seva expertesa en projectes col·laboratius en contextos d'innovació social. Dins de la diversitat d'actors, hi ha perfils més polititzats que d'altres i col·lectius que formen part de processos de mobilització social més enllà del projecte i d'altres que no. Això és una realitat que veiem com a positiva ja que ofereix diversitat i maneres diferents de participar en aquests projectes.

Tot i així, és important no caure en una lògica estricta de gestió, tot desenvolupant un seguit de tasques que sovint s'allunyen del que entenem per activisme social. Segurament l'expressió del conflicte des de la gestió comunitària ha d'anar més enllà de les pràctiques tradicionals dels moviments socials, ja que funciona sobre la base del diàleg i l'existència d'un marc de negociació constant amb els poders públics, i per tant, cal que s'articuli de manera diferent. Podríem parlar d'un tipus de "conflicte participatiu" o "conflicte constructiu" que aposta per la generació d'espais i models alternatius, però no des de la completa dissidència, sinó incidint i interactuant d'una manera o una altra amb els processos institucionals formals. Però en tot cas, i en el context econòmic, social i polític actual, creiem que és important que els projectes de gestió comunitària estiguin en certa manera connectats en xarxes i processos de mobilització que vagin més enllà de la gestió en sí i que permetin generar vincles entre ells, com ho és per exemple la Plataforma de Gestió Ciutadana a Barcelona.

En definitiva, la gestió comunitària sorgida de baix a dalt i entesa com a espai de militància i d'implicació ciutadana, converteix la participació en un dret, en una via d'incidència per part dels ciutadans en la vida política i social de la ciutat, i serveix perquè la gent s'apropii una mica més de l'àmbit públic i democràtic. Això suposa una innovació i un trencament del model de participació entesa com a responsabilitat, com una obligació moral de l'individu en relació a la societat en què viu.

[1] Comuns Urbans a Barcelona. *Pràctiques de defensa, cura, reapropiació i gestió comunitàries*. Barcelona: Observatori Metropolità de Barcelona; Disponible a: <http://bcncomuns.net/> [6]

[2] Barris i Crisis. Barcelona: IGOP-UAB; Disponible a: <https://barrisicrisi.wordpress.com/> [7]

[3] Font, J., Ojeda, H., Urbano, X. (2015), *La gestió comunitària dins l'economia social i solidària*. Barcelona: Nativa; Disponible a: <http://www.nativa.cat/2015/03/la-gestio-comunitaria-dins-leconomia-social-i-solidaria/> [8]

[4] Barba, O., Subirats, A. (2015), *Gestió comunitària i transformació social. L'experiència de Barcelona*. Barcelona: La Verònica Cartonera

[5] Florida, R. (2002), *The Rise of the Creative Class*. New York: Basic Books

[6] Martí-Costa, M. (2013), *Pla Buits: polítiques urbanes pel mentrestant?* Barcelona: La Trama Urbana. Disponible a: <http://latramaurbana.net/2013/06/10/pla-buits-politiques-urbanes-pel-mentrestant/> [9]

[7] Ojeda, H., Urbano, X. (2015), *Cultura i Gestió Comunitària. Públic significa "de la comunitat", no "del govern"*. Barcelona: Espai Fàbrica. Disponible a: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2015/cultura-gestio-comunitaria> [10]

[8] Walliser, A. (2013), *New urban activism in Spain: reclaiming public space in the face of crises*, Policy&Politics (43) 3, 329-50

Categories: Interacció 2015

Categories: Interacció: jornades

Categories: Activitats Interacció

Tags: governança cultural

Tags: participació cultural

Tags: drets culturals

Tags: gestió cultural

Tags: valor públic de la cultura

- [11]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2015/reptes-riscos-gestio-comunitaria>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/subiratsra>

[2] <http://interaccio.diba.cat/members/subiratsra>

[3] <http://interaccio.diba.cat/members/barbaor>

[4] [#https://barrisicrisi.wordpress.com](https://barrisicrisi.wordpress.com)

[5] [#http://latramaurbana.net/2013/06/10/pla-buits-politiques-urbanes-pel-mentrestant/](http://latramaurbana.net/2013/06/10/pla-buits-politiques-urbanes-pel-mentrestant/)

[6] <http://bcncomuns.net/>

[7] <https://barrisicrisi.wordpress.com/>

[8] <http://www.nativa.cat/2015/03/la-gestio-comunitaria-dins-leconomia-social-i-solidaria/>

[9] <http://latramaurbana.net/2013/06/10/pla-buits-politiques-urbanes-pel-mentrestant/>

[10] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2015/cultura-gestio-comunitaria>

[11] <https://interaccio.diba.cat/node/6093>